

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

Dr. Kocsis Máté

Elnök

Országgyűlés

Az egyenruhás bűnözés folyamatát, hátterét és a gyöngyöspatai eseményeket feltáró, valamint az egyenruhás bűnözés felszámolását elősegítő eseti bizottság

Tisztelt Elnök Úr!

2011. július 20-án kelt megkeresésére válaszolva az alábbiakban tájékoztatom a Magyar Helsinki Bizottságnak a gyöngyöspatai eseményekkel kapcsolatos tevékenységéről és álláspontjáról.

Előjáróban le kívánom szögezni, hogy **több ponton aggályosnak tartjuk** „Az egyenruhás bűnözés folyamatát, hátterét és a gyöngyöspatai eseményeket feltáró, valamint az egyenruhás bűnözés felszámolását elősegítő eseti bizottság” (a továbbiakban: **Eseti Bizottság**) **mandátumát**.

Egyrészt a Bizottságot létrehozó OGY határozat hangsúlyozza, hogy az Eseti Bizottság felállításáról szóló döntést az Országgyűlésnek a „hazánkban meglévő köznyugalom, közrend és közbiztonság fenntartása” iránti elkötelezettsége motiválta. **A határozat tehát** – helyesen – **közrendvédelmi, közbiztonsági krízishelyzetként tekint a gyöngyöspatai eseményekre. Ezért teljességgel érthetetlen, hogy az Eseti Bizottság vizsgálata nem terjed ki azoknak a személyeknek és szervezeteknek a tevékenységére, esetleges felelősségére, akik, illetve amelyek Magyarországon, mint minden demokratikus jogállamban, elsődlegesen felelősek a közrend és a közbiztonság fenntartásáért**, ide értve a rendőrséget és a kormányzatot, különös tekintettel a Belügyminisztériumra.

Másrészt a határozatban **felsorolt feladatkörök megfogalmazása több olyan kitévelt tartalmaz, amely megelőlegezi a vizsgálat eredményét, így annak elfogulatlanságával kapcsolatban kételyeket támaszt**. Ilyen például a h) pont azon megfogalmazása, amely szerint a gyöngyöspatai eseményekkel kapcsolatban Magyarország „indokolatlanul” tűnt fel rossz fényben a nemzetközi sajtó előtt, illetve szándékos „lejárátásnak” esett áldozatul. Nyilvánvaló, hogy a bírálatok akkor minősíthetők „indokolatlannak”, a külföldre irányuló kommunikáció pedig „lejárátásnak”, ha a gyöngyöspatai eseményekkel kapcsolatban valójában minden rendben zajlott, az érintettek – különösen a közhatalmi szervek – a jogszabályoknak megfelelően, hatékonyan látták el feladataikat, kezelték a helyzetet. Ideális esetben ennek tisztázása után lehet azt mondani, hogy az ország (illetve valójában: a magyar kormányzat és hatóságok) külföldi megítélése az adott helyzetben indokoltan vagy indokolatlanul volt kedvezőtlen. (Megjegyezzük: a megfogalmazás egyúttal alapvető ellentétben áll az Eseti Bizottság létrehozó határozat 1. pontjával is, hiszen a Magyarországról megjelenő híradások csak akkor lehettek volna „indokolatlanul” kedvezőtlenek, ha Gyöngyöspatán valójában nem lett volna közrendvédelmi krízishelyzet, mely esetben az OGY határozatnak a „közbiztonsági tevékenységet jogellenesen szervező, kihívóan közösségellenes magatartást tanúsító egyenruhás csoportokra” vonatkozó 1. pontja teljesen megalapozatlan lenne, és arra a Btk. módosításra sem lett volna szükség, amelyet az Országgyűlés részben éppen a gyöngyöspatai események hatására fogadott el.)

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.
1242 Budapest, Pf. 317.
Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327
helsinki@helsinki.hu
www.helsinki.hu

Mindazonáltal tudatában annak, hogy az Eseti Bizottságot köti az OGY határozatban rögzített mandátum, és tiszteletben tartva azon alkotmányos kötelezettségünket, hogy az országgyűlési bizottságok tevékenységét elősegítsük, az alábbiakban választ adunk az Ön által feltett kérdésekre.

Mivel ugyanakkor Ön levelében a Gyöngyöspatán történt eseményekkel kapcsolatban általánosságban kért minket állásfoglalásunk kialakítására, illetve az általunk problematikusnak ítélt körülmények orvoslását célzó javaslatok megfogalmazására, és mivel az Eseti Bizottság feladatkörét tartalmazó lista h) és i) pontjában szereplő kérdés megválaszolásának megkerülhetetlen előkérdése a közhatalmi szereplők teljesítményének értékelése, ezért válaszuk II. részében kitérünk a rendőrségi és a tágabb értelemben vett kormányzati tevékenység hiányosságainak ismertetésére is, majd ezt követően reagálunk az Eseti Bizottság feladatkörét meghatározó lista egyes pontjaira.

I. A Magyar Helsinki Bizottság tevékenysége a gyöngyöspatai eseményekkel kapcsolatban

1) 2011. március 14.

A magyar sajtóban megjelent híradások¹ és a Társaság a Szabadságjogokért Egyesület (TASZ) Romaprogramja munkatársainak helyszíni tapasztalatai alapján² a Helsinki Bizottság a TASZ-szal és a Nemzeti és Kisebbségi Etnikai Jogvédő Irodával (NEKI) közösen nyílt levélben fordult dr. Pintér Sándor belügyminiszterhez, kérve, hogy hatáskörében eljárva haladéktalanul intézkedjen annak érdekében, hogy Gyöngyöspatán a rendőrség lépjen fel azokkal szemben, akik a roma lakosokat ostorral, fokossal fenyegetik, és hatékony intézkedésekkel akadályozza meg a kirekesztés és megfélemlítés minden formáját. A nyílt levél szövege megtekinthető itt:

http://helsinki.hu/dokumentum/Gyongyospata_BM_nyiltlevel_2011marcius.pdf

2) 2011. április 14.

2011. április 12-én a Szebb Jövőért Polgárőr Egyesület Hajdúhadházon hasonló jellegű „járőrözésbe” kezdett, mint korábban Gyöngyöspatán. A rendőrség – ekkor még – nem indított eljárásokat, és bár a belügyminiszter másnap este bejelentette, az egyesület a rendőri felszólításnak engedelmességgel elhagyja a települést, a Jobbik helyi képviselője nem sokkal később világossá tette, hogy az egyesület nem távozik, és folytatja a roma lakosság számára félelemkeltő tevékenységet.³ A Helsinki Bizottság ekkor – csatlakozva az Európai Roma Jogok Központjának (ERRC) kezdeményezéséhez – négy másik civilszervezettel⁴ együtt nyílt levélben fordult a miniszterelnökhöz, a belügyminiszterhez, a társadalmi felzárkózásért felelős államtitkárhoz, a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosához, valamint több országgyűlési képviselőhöz, köztük – az Országgyűlés Honvédelmi és rendészeti bizottságának elnökeként – Önhöz is, kérve, hogy ítéljék el a Szebb Jövőért Polgárőr Egyesület romák ellen irányuló erőszakos és megfélemlítő magatartását. A nyílt levélben arra kértük továbbá az illetékes hatóságokat, hogy utasítsák a rendőrséget a jogellenes cselekedetek megelőzésére, illetve a bekövetkezett jogsértések esetén a nyomozások haladéktalan megindítására. A nyílt levelet másolatban megkapták az Európai Unió, az Európa Tanács és az EBESZ illetékesei – köztük az Európa Tanács emberi jogi biztos, az EBESZ kisebbségi főbiztos és az Európai Alapjogi Ügynökség igazgatója – is. A nyílt levél szövege megtekinthető itt: http://helsinki.hu/Friss_anyagok/htmls/854

¹ Lásd pl.: http://index.hu/belfold/2011/03/06/ciganyterror_es_gardaterror_gyongyospatan/

² Lásd pl.: http://tasz.hu/files/tasz/imce/gyongyospata_feljelentes-3.pdf

³ Lásd pl.: http://index.hu/belfold/2011/04/14/miert_nem_felnek_a_romak_az_alcazott_gardatol/

⁴ TASZ, NEKI, Esélyt a Hátrányos Helyzetű Gyerekeknek Alapítvány, Amnesty International Magyarország

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.
1242 Budapest, Pf. 317.
Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327
helsinki@helsinki.hu
www.helsinki.hu

A nyílt levélre két címzett válaszolt: a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosa (a továbbiakban: kisebbségi ombudsman), aki 2011. április 21-én megküldte két nappal korábban kiadott jelentését a gyöngyöspatai eseményekről, és a Belügyminisztérium, amelynek 2011. május 17-i levelében az szerepel, hogy az előző évek törvénymódosításai nem segítették kellően a kialakult helyzet megelőzését és megoldását, továbbá rendeltetésellenes joggyakorlásra adtak lehetőséget, azonban a „*jogalkotási mulasztások*” orvoslása részben már megtörtént, részben pedig folyamatban van

3) 2011. április 23.

A Helsinki Bizottság három munkatársa magánemberként részt vett a facebook közösségi oldalon Gyöngyöspatára szervezett szemétszedésben.

4) 2011. április 28.

Az ENSZ Egyetemes Időszakos Felülvizsgálati eljárására való felkészülésként (amelynek keretében a magyar emberi jogi helyzetet 2011. május 11-én vizsgálta meg az ENSZ Emberi Jogi Tanácsa) a Helsinki Bizottság munkatársai a felülvizsgálati eljárásban részt vevő országok budapesti nagykövetségeit tájékoztatta azokról a problémákról, amelyeket a tevékenységi körébe eső területeken a legégetőbbnek tartott. A tájékoztatón az alkotmányozási folyamat túlzott sebessége, a fékek és ellensúlyok rendszerének gyengítése, a büntetőpolitikai statisztikailag alá nem támasztott szigorítása és a kedvezőtlen menekültügyi és idegenrendészeti jogszabály-módosítások mellett szó esett a gyűlölet-bűncselekmények hatósági kezelésével kapcsolatos hiányosságokról (alulminősítés, statisztikai adatok hiánya) és a paramilitáris szervezetek „járőrözésével” szembeni hatékony fellépés hiányáról is. A Helsinki Bizottság valamennyi problémahalmazról rövid, egyoldalas angol nyelvű összefoglalót írt. A jelen tárgy szempontjából releváns összefoglaló megtalálható itt: http://helsinki.hu/dokumentum/Hungary_HHC%20Fact%20sheet%206_Roma%20and%20law%20enforcement.pdf

5) 2011. május 4.

2011. május 4-én civilek szerveztek demonstrációt a Belügyminisztérium elé. A rendezvény célja az állami szervek felszólítása volt arra, hogy védjék meg állampolgáraikat, és tegyék nyilvánvalóvá, hogy a rendfenntartás állami feladat.

A rendezvényen felszólalt a Helsinki Bizottság munkatársa, aki az Eseti Bizottság felállítására vonatkozó hírek kapcsán elmondta: abszurdnak tartjuk, hogy a gyöngyöspatai események kapcsán a jogvédő szervezetek felelősségét kívánja vizsgálni az Országgyűlés, mivel a jogvédők csupán rámutatnak az állami működés hiányosságaira, a közrend fenntartásáért, és így a kialakult közrendvédelmi krízisért is az elsődleges felelősséget a mindenkori kormány viseli, amely gyakorlatilag tétlenül nézte, hogy Gyöngyöspatán két hétig zaklassák a romákat a rendfenntartás állami monopóliumát megsértő, militáris jellegű alakulatok. A beszéd a helyzet okai között említést tett a szocialista-szabaddemokrata kormányzás kudarcos szegénypolitikájáról, a Jobbik nyíltan cigányellenes retorikájáról valamint jogállamisággal összeegyeztethetetlen elképzeléseiről is, és azzal zárult, hogy szeretnénk ha a kormány – jelentős késéssel megtett – lépései eredményesnek bizonyulnának. A beszéd teljes, szerkesztett szövege megtekinthető itt: http://helsinki.hu/Friss_anyagok/htmls/862

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.
1242 Budapest, Pf. 317.
Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327
helsinki@helsinki.hu
www.helsinki.hu

Sajtómegjelenések

A sajtó 2011 áprilisában több alkalommal megkérdezte a Helsinki Bizottságot a hajdúhadházi események kapcsán. A jelentősebb sajtómegjelenéseink, nyilatkozataink az alábbiak voltak:

a) 2011. április 18., Origo – A Gárdából tanulva gyűrheti le a járőrözőket Pintér (<http://www.origo.hu/itthon/20110418-a-magyar-gardabol-tanulva-gyurheti-le-a-hajduhadhazan-jarorozoket-pinter.html>): A Helsinki Bizottság munkatársa elmondta, a rendelkezésre álló adatok alapján a Szebb Jövőért Polgárőr Egyesület tevékenységében kimutathatók mindazok az elemek (rasszista megnyilvánulások, félelemkeltő megjelenés és magatartás, foglyul ejtett közönség), amelyek alapján a Magyar Gárdát a bíróság feloszlatta, így az egyesület vonatkozásában is indokolt lenne megindítani az erre irányuló eljárást.

b) 2011. április 18., Magyar Televízió – Hajdúhadház – a masírozás a megoldás? (http://premier.mtv.hu/Hirek/2011/04/18/08/Hajduhadhaz_a_masirozas_megoldas.aspx): A Helsinki Bizottság társelnöke a Jobbik jogsegélyszolgálatának vezetőjével folytatott vitában szintén elmondta, hogy a Magyar Gárda feloszlításának okai a polgárőr egyesület tevékenységében is jelen vannak, továbbá, hogy az egyesület számos ponton, így különösen a rendőrséggel és a helyi önkormányzattal való együttműködési kötelezettség tekintetében megsérti a polgárőrségről szóló törvény rendelkezéseit, így a Bizottság álláspontja szerint a feloszlítás jogi feltételei fennállnak.

II. A Helsinki Bizottság álláspontja a gyöngyöspatai események kormányzati kezelése kapcsán

A sajtóból megismerhető információk alapján nyilvánvalónak látszik, hogy Gyöngyöspatán a szélsőjobboldali politikai erők tudatosan szították az etnikai feszültségeket, amit igazol például az, hogy a – rendőrségi statisztikák szerint átlagos bűnügyi mutatókkal rendelkező – faluban a Jobbik még csak nem is egy bűneset, hanem egy öngyilkosság kapcsán hirdetett demonstrációt „a helyi cigány lakosság bűnözésből élő rétege által terrorizált gyöngyöspatai lakosok” „érdekében”.⁵

Nyilvánvaló ugyanakkor az is, hogy a kisebbségeknek a szélsőséges, rasszista csoportoktól, politikai szerveződésektől való megvédése az állam, a mindenkori kormányzat feladata. A Helsinki Bizottság a sajtóban megjelent és a helyszínen jelen volt civilszervezetektől kapott információk, valamint a kormányzati megnyilatkozások alapján úgy látja, hogy a gyöngyöspatai helyzet elmérgesedésében – és az ottanihoz hasonló magatartások más magyarországi településeken való megjelenésében – jelentős szerepet játszott a késedelmes rendőrségi, kormányzati fellépés. Ugy gondoljuk, hogy amennyiben a rendőrség már 2011 márciusának elején kellő határozottsággal fellépett volna, úgy a később bekövetkező események elkerülhetők lettek volna. Ezen véleményünket az alábbiakra alapozzuk.

1) A rendőrség tevékenységének értékelése

a) A 2011. március 6-i rendezvény: 2011. március 6-án Gyöngyöspatán a Jobbik nagygyűlést tartott, amelyet követően sajtóbeszámoló⁶ és a kisebbségi ombudsman jelentése⁷ szerint 1500-2000 fős tömeg vonult végig a település romák által sűrűn lakott utcáin, esetenként gyalázkodó jelszavakat skandálva („igenis van cigánybűnözés”, „fekete majmok”, stb.). A kisebbségi ombudsman jelentéséből az is tudható, hogy már a rendezvény bejelentéséből kiderült: a demonstráció etnikai feszültség

⁵ http://index.hu/belfold/2011/03/03/volt_gardistak_jaroroznek_gyongyospatan/

⁶ Lásd pl.: http://index.hu/belfold/2011/03/06/ciganyterror_es_gardateror_gyongyospatan/

⁷ <http://www.kisebbségiombudsman.hu/data/files/203198066.pdf>

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.
1242 Budapest, Pf. 317.
Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327
helsinki@helsinki.hu
www.helsinki.hu

szítésára alkalmas volt, illetve erre irányult, hiszen egyrészt a rendezvény célja nem egyszerűen a közbiztonsági helyzettel kapcsolatos véleménynyilvánítás volt, hanem „a helyi cigány lakosság bűnözésből élő rétege által terrorizált gyöngyöspatai lakosok” érdekében való fellépés (azaz a demonstrálók nem bármilyen bűncselekmény, hanem csak a cigányok által elkövetett bűncselekmények kapcsán kívántak véleményt nyilvánítani), másrészt pedig a felvonulást nem a település – ahogy az ombudsman fogalmaz – „semleges” közterületein kívánták megtartani, hanem kifejezetten a romák által lakott településrészeket kívánták bejárni. A rendezvényre hívó plakátokon az „Összefogás a cigányterror ellen” felirat szerepelt és – az ombudsmani jelentés szerint – „az elhangzott beszédek is többnyire e témával foglalkoztak”. Az ombudsman jelentéséből kiderül az is, hogy a demonstráció alatt olyan személyek is sorfalat álltak, akik a feloszlattott Magyar Gárda egyenruhájához hasonló öltözetet viseltek (pl. a gárda oroszlanos kabátját).

Álláspontunk szerint ezért **a rendezvény a gyülekezési jogról szóló 1989. évi III. törvény (Gytv.) 2. § (3) bekezdésébe ütközött** („a gyülekezési jog gyakorlása [...] nem járhat mások jogainak és szabadságának sérelmével”). Ez aggálytalanul megállapítható, ha a fenti körülményeket összevetjük a Magyar Gárda feloszlata kapcsán hozott bírósági döntések érvelésével.

2009. július 2-án kelt, 5.Pf.20.738/2009/7. számú ítéletével a Fővárosi Ítéltábla jogerősen feloszlatta a Magyar Gárda Hagyományőrző és Kulturális Egyesületet és annak részeként a Magyar Gárda mozgalmat. Az alperes felülvizsgálati kérelme nyomán eljáró Legfelsőbb Bíróság 2009. december 15-én kelt, Kfv.X.37.783/2009/6. számú ítéletével (lásd: EBH2009. 2053 számú eseti döntés) jogerős feloszlató döntést hatályában fenntartotta.

A feloszlata indokaként a Fővárosi Ítéltábla rögzítette, hogy a Magyar Gárda egyesület, illetve mozgalom gyűlésein elhangzott szónoklatok, különösen az akkori gárda főkapitánynak a cigányságra vonatkozó kirekesztő kijelentései olyan megnyilvánulások voltak, amelyekre a véleménynyilvánítás szabadságának védelme nem terjed ki. Az Ítéltábla hangsúlyozta: a faji megkülönböztetés és kirekesztés jogszabály által tiltott magatartás. A tilalom célja az alkotmányos rend alapját képező egyenlő méltóság megvédése. A faji megkülönböztetés és kirekesztés a demokratikus rendet alapjaiban támadja, ezért, amint az, az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatából is kitűnik, beavatkozást igényel, és a New York-i Egyezmény szerint betiltással (feloszlattal) szankcionálandó.

Az Ítéltábla mindazonáltal nem pusztán a Magyar Gárda rendezvényein elhangzó és azokhoz kapcsolódó megnyilvánulások fajgyűlölö, kirekesztő tartalma miatt látta indokoltnak az alperesi egyesület feloszlattását, hanem döntése meghozatala során a rendezvények helyszínére és megtartásuk módjára is tekintettel volt, mondván: miután a Gárda a rendezvények helyszínéként tudatosan kislélekszámú, romák által is jelentős számban lakott településeket választott, és az általa képviselt véleményt félkatonai erődemonstráció keretében deklarálta, az érintett roma közösségekhez tartozók kénytelenek voltak megfélemlítve – ún. foglyul ejtett közönségként – a rendezvényeken felszólalók véleményét végig hallgatni, a közlés elöl nem volt módjuk kitérni. Így a rendezvények sértették azoknak az alapvető jogait, akik a gyűléseken nem kívántak részt venni, de azok megtartását megfélemlítve mégis kénytelenek voltak lakóhelyükön elszenvadni.

Emellett az Ítéltábla hangsúlyozta, hogy a közbiztonsággal kapcsolatos kérdésekre irányuló figyelem felkeltésének a Gárda által választott módja a konfliktusok megoldását nem segítette, hanem azokat gerjesztette, így az alperes rendezvényei a demokrácia lényegéhez tartozó közrendet és köznyugalmat közvetlenül támadták.

A Legfelsőbb Bíróság az Ítéltábla döntését fenntartó határozatában kifejtette: „helyesen jutott a másodfokú bíróság arra a következtetésre, hogy az egyes [Gárda] rendezvényeket, és azok lehetséges hatásait a maguk összességében kellett vizsgálni. Egy adott rendezvényen elhangzott kijelentések és beszédek hatása nyilvánvalóan felerősödhet, vagy eltérő lehet attól függően, hogy milyen lélekszámú,

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.
1242 Budapest, Pf. 317.
Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327
helsinki@helsinki.hu
www.helsinki.hu

és lakosságát illetően milyen etnikai, faji összetételű településen hangzanak el, a rendezvényeket milyen külsőségek, és részvételi arány mellett tartják meg, a rendezők a szükségképpen kiváltott érzelmeket, vagy indulatokat miként tudják, vagy tudják-e megfelelően kezelni.” Ráadásul a Legfelsőbb Bíróság a „foglyul ejtett közönség” fogalmát az Ítéletábránál tágabb kontextusban értelmezve nem csupán arra a helyzetre alkalmazta, amikor az adott nyilatkozatok által fenyegetett csoportok a térbeli és időbeli közelség miatt nem tudják függetleníteni magukat a véleménynyilvánítástól, hanem arra is, amikor a vélemény „utóélete” lehet közvetlen kihatással az érintett csoportra. A Legfelsőbb Bíróság szerint „helyesen mutatott rá a másodfokú bíróság, hogy az általa vizsgált rendezvények nem a megoldás irányába mutattak, hanem a meglévő feszültségeket gerjesztették, anélkül, hogy azok feloldására törvényes eszközeik lettek volna. [...] Nem egyszerűen arról van szó, hogy a kifogásolt, nem tetsző beszédek nem kell meghallgatni, hanem arról is, hogy azoknak milyen utóélete lehet. Ki tudja-e vonni magát a célzott közösség annak hatása alól, vagy az, a rendezvény befejezése, a részt vevők, és a rendőrség elvonulása után tovább gyűrűzik, tovább hat, és az, a közrend és a köznyugalom megsértésével járhat, annak veszélyét idézi elő.”

A Legfelsőbb Bíróság az alábbiak szerint foglalta össze, mi vezetett együttesen az Rtv. 2. § (2) bekezdésében foglalt tilalmi ok – azaz a mások jogai és szabadsága sérelmének – megvalósulásához. A Magyar Gárda az alapszabályában rögzített és jogszerű célok mellett egyesületi céljá tette a rend- és a polgári védelmi feladatokban való részvételt, és „[e]hhez társult a társadalmi, etnikai feszültségeket fokozó végrehajtási mód, amelynek következtében sérült a közrend és a köznyugalom, valamint adott személyi kör közösségi szinten is értékelendő biztonságához, szabadsághoz való joga.”

A két döntésben kifejtett elveket (kirekesztő tartalom; a bűnözés etnikai kérdésként való kezelése; foglyul ejtett közönség; a romák lakta területen való vonulással megvalósított, az egyenruhás megjelenés miatt katonai jellegű demonstráció; nem a megoldás irányába mutató, hanem az etnikai feszültséget gerjesztő fellépési mód⁸) a 2011. március 6-i rendezvényre alkalmazva, **megállapítható, hogy a Gytv. 14. § (1) alapján a rendőrségnek – legkésőbb a romák lakta utcákban való vonulás megkezdésekor – fel kellett volna oszlatnia a rendezvényt** („a gyülekezési jog gyakorlása a 2. § (3) bekezdésében foglaltakba ütközik, [...] a rendőrség a rendezvényt feloszlatja”), **és erre** a rendezvények rendjének biztosításával kapcsolatos rendőri feladatokról szóló 15/1990. (V. 14.) BM rendelet 6. §-a alapján **a szervezőket előzetesen, írásban figyelmeztetnie kellett volna.** („Ha a bejelentésből megállapítható, hogy a tervezett rendezvény bejelentése, megtartása a Törvény rendelkezéseibe ütközik, de előzetesen nem tiltható meg, a rendőrség a szervezőt erre írásban figyelmezteti. Ha a bejelentésből, vagy más módon egyértelműen megállapítható, hogy a tervezett rendezvény a Törvény 2. § (3) bekezdésében foglaltakba fog ütközni, [...] a figyelmeztetésnek tartalmaznia kell a jogkövetkezményekre – az esetleges feloszlatásra – vonatkozó felhívást is.”)

A kisebbségi ombudsman jelentésével egyetértve abban is mulasztott a rendőrség, hogy a Magyar Gárda egyenruhájának részeit viselő személyekkel szemben azért nem indított szabálysértési eljárást, mert „nem teljes körű Gárda ruházatot hordtak”, noha 2010. augusztus 19-től a szabálysértési törvény⁹ 152/B. §-a elzárással vagy százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal fenyegeti azt, „aki nyilvános rendezvényen a bíróság által feloszlatott társadalmi szervezet egyenruháját vagy formaruháját viseli, továbbá aki nyilvános rendezvényen olyan egyenruhát vagy formaruhát visel, amelyről – annak jellegzetes tulajdonságai miatt – bíróság által feloszlatott társadalmi szervezet egyenruhája, formaruhája ismerhető fel”, azaz **a teljes azonosság**

⁸ Lásd a kisebbségi ombudsman jelentését: „Az »egyenruhások« nemcsak az újonnan létrehozott helyi szervezetüket hagyták maguk után, hanem félelem, szorongás, harag és feszültség maradt a nyomukban, amely külső segítség nélkül szinte feloldhatatlan.”

⁹ 1999. évi LXIX. törvény a szabálysértésekről

Magyar Helsinki Bizottság

nem feltétele a szabálysértési felelősség megállapításának, illetve az eljárás megindításának.

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

b) „Járőrözés” 2011. március 6. és március 17. között.¹⁰ A **kisebbségi ombudsman jelentése** részletesen tartalmazza a Szebb Jövőért Polgárőr Egyesület (SZJPE) és a hozzá csatlakozó két másik csoport, a Véderő és a Betyársereg „járőrözésével” kapcsolatos tényeket. Ezek kimerítő ismertetésétől ezért eltekintünk, csupán néhány olyan momentumot emelünk ki, amelyek az álláspontunk megalapozása – és a 2011. március 14-én elküldött nyílt levél – szempontjából lényegesek. Az ombudsman leírja, hogy az SZJPE jelenléte alatt „különösen a gyermekes családok rettegtek a fizikai támadás lehetőségétől. Rendkívül megalázzónak érezték azt, hogy folyamatosan »potenciális bűnözőnek« tekintették őket, rendszeresen elvonultak lakásuk előtt, és gyakran becsmérítő szavakkal illeték őket [...]. Sokan [...] néhány napra inkább elmenekültek a településről [...]” A zaklatás „elsődlegesen szóbeli erőszak formájában jelentkezett, így olyan kijelentéseket tettek, mint: »megdöglötök«, »szappant főzünk belőletek«, a »véretekkel festjük ki a falakat«. [...] Sokan sérelmezték azt is, hogy amikor felkeresték a helyi vegyesboltot, a polgárőrök szinte »rájuk tapadtak«, és olyan szorosan követték őket, amely már zaklató jellegű volt.”¹¹ Az iskola igazgatója megerősítette a cigány szülők által elmondottakat, hogy többen az általuk „gárdistának” tekintett egyenruhások jelenlétére hivatkozva miatt nem engedték gyermeküket az iskolába. Az iskola körül valóban jelen voltak egyenruhások: „az igazgató az SZJPE és a Véderő tagjait látta arrafelé. Az egyenruhások általában az iskolával szembeni parkolóban gyülekeztek és napközben is néhányan ott tartózkodtak.”¹²

Az ombudsman jelentése világossá teszi, hogy az egyenruhásoknál – legalábbis a Véderő és a Betyársereg tagjainál – a rendőrök tiltott, a közbiztonságra különösen veszélyes eszközöket találtak, és kitér arra is, hogy a Betyársereg tagjai közül többen már korábban a rendőrség látókörébe kerültek különböző bűncselekmények kapcsán. „Ők voltak azok, akik ostorral és fokossal jártak az utcákon, és magatartásukat a helyi roma lakosok kifejezetten fenyegetőnek, megfélemlítőnek érezték. A csoport egyik tagjával szemben egy roma lakos magánindítványa alapján büntetőeljárás indult zaklatás vétsége miatt.”¹³ Megjegyzésre érdemes, hogy arról nincsen információ, hogy az SZJPE „polgárőrei” a „járőrözés” közel három hete alatt ezekkel a jogsértésekkel kapcsolatban bármilyen jelzéssel éltek volna a rendőrség irányába, ami erősíti azt a véleményünket, hogy a közbiztonság kérdését szelektíven értelmezve, elsősorban vagy kizárólag romák által elkövetett szabályszegéseket kerestek.

A roma lakosságnak a rendőrség tevékenységével kapcsolatos álláspontját a kisebbségi ombudsman a következőképpen írja le: „A felkeresett négy utca roma lakói azt is elmondták, hogy – különösen az első héten – úgy érezték, a rendőrség magukra hagyta őket. Hiába kérték, hogy ne engedjék közel lakásaikhoz a »járőrözőket«, ezt nem akadályozták meg. [...] Sérelmezték azt is, hogy bár a személyüket és roma származásukat becsmérítő kijelentések esetenként a rendőrök jelenlétében hangoztak el, ők ilyenkor úgy tettek, mintha semmit sem hallottak volna. Videofelvétel is tanúsítja, hogy a Betyársereg egyik tagja provokálóan viselkedett a romák házáinál, és a lakók kérésére is csak vonakodva távozott. A rendőrség eközben nem intézkedett, bár a helyszínen lévők szerint a közelben voltak. Többen állították azt is, hogy a városi és a megyei rendőrök »barátkoztak« a polgárőrökkel, és ennek illusztrálásaként a média is bemutatott egy olyan helyszíni tudósítást, amelyen a két szervezet tagjai közötti kézfogás is látható.”¹⁴ Elmondásuk szerint a helyi roma közösség akkor kezdte visszanyerni a bizalmat a rendőrség iránt, amikor megérkeztek a Készenléti Rendőrség munkatársai.”¹⁵

¹⁰ Az eseményekről egy helyszíni beszámoló: http://hvg.hu/itthon/20110316_gyongyospata_video

¹¹ Ombudsmani jelentés, 12-13. o.

¹² Ombudsmani jelentés, 25. o.

¹³ Ombudsmani jelentés, 12. o.

¹⁴ Ezt a Heves Megyei Rendőr-főkapitányság is elismerte, lásd ombudsmani jelentés: 18. o.

¹⁵ Ombudsmani jelentés, 13. o.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

A kisebbségi biztos jelentésében megállapította, téves volt a rendőrség jogfelfogása, amely szerint az „egyesület tagjainak mozgását a településen a rendőrség nem korlátozhatta, hiszen állampolgári joguk gyakorlásában, szabad mozgásukban senkit sem lehetett akadályozni. Részükről jogsértő tevékenység nem történt, sem a lényeges számú rendőri erő, sem a település lakóinak tapasztalásából.” Ezzel szemben az ombudsman szerint „egy félkatonai szervezet megfélemlítő jellegű jelenléte, illetve vonulása egy adott településen nem minősíthető rendészeti értelemben vett »örkődésnek«, figyelő-jelző szolgálatnak, illetve veszélyelhárításnak.”¹⁶ Szerinte az „**SZJPE tartós jelenléte és tevékenysége az érintett kisebbség körében nem vitásan zaklató, provokáló, megfélemlítő légkört teremtett, ez önmagában is alapot adhatott volna, hogy akár garázdaság miatt szabálysértési eljárásokat indítson a rendőrség.**”¹⁷ A szabálysértési törvény 142/A. §-a szerint **az követi el a garázdaság szabálysértését, aki olyan kihívóan közösségellenes magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen.** A garázdaság szabálysértése pénzbírsággal és elzárással büntethető, és az eljáró bíróságnak arra is lehetősége lett volna, hogy az elkövető(ke)t kitiltsa Gyöngyöspatáról.

A kisebbségi biztos szintén jelezte, hogy a gyöngyöspatai eseményekkel kapcsolatban felmerülhet a közösség tagja elleni erőszak gyanúja. A Btk. 174/B. § (1) bekezdésében meghatározott cselekmény ugyanis nem csak bántalmazással követhető el, hanem úgy is, hogy az elkövető valakit valamely nemzeti, etnikai, faji csoporthoz tartozása vagy vélt tartozása miatt fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön. Márpedig – ahogy arra a kisebbségi biztos rámutat – „a meghallgatott roma lakosok közül többen is elmondták, hogy a polgárőrök és a kapcsolódó szervezetek tagjainak fenyegető fellépése miatt egyes családok »elmenekültek« a településről, számos gyermeket nem mertek iskolába vinni, de még egy olyan mindennapi tevékenységet, mint a boltban való vásárlás is ellehetetlenített a polgárőrök zaklató jellegű magatartása.”¹⁸

Azzal kapcsolatban pedig, hogy a „járőrözők” a romák éjszakai és nappali nyugalma bekiabálásokkal, énekléssel, zajkeltéssel zavarták, **az ombudsman felveti a Btk. 176/A. §-ába ütköző zaklatás vizsgálatának szükségességét**

A romákat ért atrocitásokról hasonló tartalommal számolt be a TASZ is, amelynek munkatársai a helyszínen mérték fel a helyzetet. Egyes ügyekben a TASZ ügyvédei feljelentést is tettek. A feljelentések utólagos rendőrségi kezelése indirekt módon, de kétségtelenül alátámasztja a romák és a civil jogvédők azon állítását, hogy a rendőrség vonakodott a megvalósult bűncselekményeket, illetve szabálysértéseket megfelelően minősíteni.

Az egyik ügyben például fekete maszkos, ostoros, egyenruhás férfiak követtek testközelből egy nyolc hónapos terhes roma asszonyt, aki bevásárolni indult. A maszkosok köpködtek rá és lihegtek a nyakába. A kismama annyira megijedt, hogy menekülőre fogta. Ütközben a stressztől megindult nála a szülés, és mire a mentő kikerkezett, megszült a saját házában. A koraszülött kisbabát hosszú napokra el kellett választani édesanyjától, mivel kórházi kezelésre szorult. Az ügyben a TASZ ügyvédje által beadott feljelentést a rendőrség előbb áttette a bírósághoz (mondván, tetteleges becsületsértésről van szó), majd – korábbi döntését megváltoztatva – elutasította arra hivatkozva, hogy ez a magatartás csak szabálysértés.¹⁹ A TASZ panasa nyomán a Gyöngyösi Városi Ügyészség felülbírált a rendőrség döntését, és elrendelte a nyomozást gyűlölet-bűncselekmény gyanúja miatt. Az ügyészség határozata megállapítja, hogy a közösség tagja elleni erőszak büntetettét nem csak bántalmazással, hanem az

¹⁶ Ombudsmani jelentés, 18. o.

¹⁷ Ombudsmani jelentés, 19. o.

¹⁸ Ombudsmani jelentés, 19. o.

¹⁹ <http://tasz.hu/romaprogram/rendorseg-szerint-nem-gyulolet-buncselekmeny>

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

ember cselekvési szabadságának bármilyen megfosztását megvalósító kényszerítéssel is meg lehet valósítani, és rögzíti: „**a közelmúltban Gyöngyöspatán történt más események ismeretében nyilvánvalóan nem zárható ki az sem, sőt inkább alaposan következtetni lehet rá, hogy a sértettel szembeni fellépésre roma származása miatt került sor.**”²⁰

A rendőrség tehát nem csak a jogvédő szervezetek, hanem az ügyészség szerint is „**alulminősített**” egy lehetséges gyűlölet-bűncselekményt, és a könnyebb utat választva megpróbálta elkerülni, hogy érdemi nyomozást kelljen folytatnia, intézkedéseket kelljen tennie az ügyben.

A rendelkezésünkre álló információk alapján levonhatónak tűnik a következtetés, hogy a rendőrség hosszú ideig tétlenül szemlélte a romák számára nyilvánvalóan és általuk többször jelzett módon megfélemlítő „járőrözést”, és nem indította meg azon jogsértések miatti eljárásokat, amelyek elkövetése a „polgárőrök” részéről felmerülhetett (minimálisan az egyébként a bíróságra tartozó, garázdaság szabálysértése miatti eljárást). A „járőrözők” és a rendőrök közötti kézfogást bemutató – a 9. lágjegyzetben linken megtekinthető – felvétel pedig bizonyosan nem cáfolják a helyi romák és a helyszínen járt jogvédők azon benyomását, hogy – legalábbis a készenléti rendőrség megérkezéséig – a romák realiztikusan nem várhattak védelmet a rendőrségtől a zaklató jellegű magatartásokkal szemben.

c) A márciusi és a hajdúhadházi események hatása a későbbi fejleményekre: A rendőrség kezdeti tétlensége megítélésünk szerint jelentősen hozzájárult a helyzet eszkalálódásához. Nyilvánvaló, hogy szerepe volt egyrészt a „járőrözési” modell áttérjedésében (Hajdúhadház), másrészt a Véderő azon döntésében, hogy a – „járőrözések” miatt kiéleződött – etnikai feszültségektől terhes Gyöngyöspatán szervezzen „kiképzőtábor”.

Egyértelmű az is, hogy a gyöngyöspatai eseménysorozat nem vizsgálható elszigetelve a kérdéses időszak egyéb fejleményeitől, így elsősorban a Hajdúhadházon zajló eseményektől. Mivel a hajdúhadházi események nem képezik tárgyát az Eseti Bizottság vizsgálatának, ezekre nem térünk ki részletesen, csupán annyiban, amennyiben azok álláspontunk szerint közrehatottak a gyöngyöspatai történésekben.

A Szebb Jövőért Polgárőr Egyesület – sajtóhírek szerint – 2011. április 12-én, kedden kezdte meg a „járőrözést” Hajdúhadházon. A belügyminiszter szerda esti bejelentése ellenére – miszerint az egyesület kivonul a településről – csütörtökön világossá vált, hogy a „polgárőrök” nem kívánják befejezni akciójukat.²¹ Ezt követően 2010. április 15-én pénteken a rendőrség – a Hajdú-Bihar Megyei Rendőr-főkapitányság sajtószóvivője szerint – „járőrözési tevékenység” miatt előállított öt embert, akik ellen garázdaság szabálysértés miatt eljárás indult. Ugyanakkor Gyüre Csaba jobbkios országgyűlési képviselő azt állította, az egyesület tagjai pénteken délután nem járőröztek, hanem „civilként” aláírásokat gyűjtöttek Hajdúhadház főterén.²² 2011. április 15-én, szombaton a Debreceni Városi Bíróság megszüntette a garázdaság miatt indított eljárást mondván, hogy nem minősül szabálysértésnek az, amit az eljárás alá vont személyek tettek. A Belügyminisztérium még aznap közleményben reagált az ítéletre, és kifejtette: a tárcsa továbbra is fenntartja álláspontját, miszerint a Hajdúhadházon „járőröző” szervezet tagjai elkövették a garázdaság szabálysértést. A közlemény szerint a „fekete egyenruhában, provokatívan fellépő emberek félelmet keltenek a helyi cigányságban, amely egy jogállamban elfogadhatatlan”.²³

²⁰ <http://tasz.hu/romaprogram/megis-nyomoznak-maszkosok-altal-megfelemlitett-gyongyospatai-kismama-ugyeben>

²¹ http://index.hu/belfold/2011/04/14/ujrakezdi_a_jarorozest_hajduhadhazon/

²² http://index.hu/belfold/2011/04/15/a_rendorseg_megint_bejelentette_hogy_leallt_a_jarorozes_hajduhadhazon/

²³ http://index.hu/belfold/2011/04/16/szabadlabon_a_hajduhadhazon_eloallitott_ot_ember/

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.
1242 Budapest, Pf. 317.
Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327
helsinki@helsinki.hu
www.helsinki.hu

Mivel nem ismerjük a tényállást, a bíróság döntésének jogi helytállóságával kapcsolatban állást foglalni nem tudunk. Ha a rendőrség valóban nem a romák által lakott településrészen vagy annak közelében végzett „járőrözés”, hanem aláírásgyűjtés kapcsán kezdte meg az intézkedést az érintettekkel szemben, akkor – bár a „járőrtevékenység” egészét figyelembe véve nyilván lehet a garázdaság szabálysértésének megvalósulása mellett érvelni – meg kell vizsgálni, hogy megfelelően választotta-e meg a fellépés időpontját és alanyait a rendőrség.

A Belügyminisztérium közleményével kapcsolatban azonban mindenképpen kiemelendők a következők: **ha a tárcsa áprilisi álláspontja szerint az egyenruhában való provokatív járőrözés megvalósítja a garázdaság szabálysértését** (mely állásponttal a magunk részéről egyetértünk), **akkor az a tény, hogy márciusban Gyöngyöspatán, ahol kétséget kizáróan megvalósult az egyenruhás, provokatív járőrözés, egyetlen szabálysértési eljárás sem indult garázdaság miatt, egyértelműen igazolja a jogvédő szervezetek azon álláspontját, hogy a rendőrség nem tett megfelelően eleget intézkedési kötelezettségének, és nem nyújtott elvárható védelmet Gyöngyöspata roma lakosságának.**

Április közepén – illetve egyes sajtóhírek szerint április elején²⁴ – már bizonyosan rendelkezésre álltak információk arról, hogy a Véderő elnevezésű szervezet (amelynek tagjainál – a kisebbségi ombudsman fent idézett jelentése szerint – már a márciusi események kapcsán többször találtak tiltott, a közbiztonságra különösen veszélyes eszközöket) katonai jellegű kiképzőtábort kíván tartani Gyöngyöspata egy olyan területén, amely a település cigányok lakta részén keresztül közelíthető meg. **Április 17-én konfliktus alakult ki a Véderőnek a településre érkezett tagjai és a helyi romák között.** Az incidens egyértelmű megítélése a sajtóbeszámolók alapján nem lehetséges, a rendőrség szerepe azonban bizonyosan tisztázásra szorul, mert *a hírek szerint* bár az egyik, romák lakta ház ablaka valamilyen módon bizonyosan betört, és a Véderő tagjaitól sokkoló, bozótívágó kés és ostorok is előkerültek, az ügyben sem szabálysértés, sem bűncselekmény miatt nem indult vizsgálat.²⁵

A háromnapos kiképzőtábor nyitónapja április 22-e, péntek volt. A rendőrség nagy erővel vonult a helyszínre, és – megítélésünk szerint helyesen – megakadályozta, hogy a táborba tartó véderősök a település romák lakta részén keresztül közelítsék meg a tábor. Ugyanezen a napon a rendőrök nyolc embert előállítottak a Véderő gyöngyöspatai táborába érkezők közül, köztük a főszervezőt is, újfent garázdaság miatt, arra hivatkozva, hogy egyenruháikkal riadalmat keltettek. 2011. április 25-én hétfőn az Egri Városi Bíróság megszüntette a szabálysértési eljárást, és a Véderő – korábban szabálysértési őrizetben lévő – tagjai szabadon távozhattak.²⁶ Ezt követően jelent meg Gyöngyöspatán a Véderő több tagja,²⁷ majd tört ki a négy sérülttel járó tömegverekedés kedden éjjel.²⁸ [Fontos hangsúlyozni, hogy a helyzetet nem a roma családok 22-i elszállítása élezte ki (hiszen a sajtóbeszámolók²⁹ és a belügyminiszter nyilatkozata³⁰ szerint is 22-én délután, majd az azt követő hétfőn is nyugalom volt

²⁴ „A Véderő félkatonai szervezet április elején hirdette meg táborát, melyre bárki jelentkezhetett” –

http://index.hu/belfold/2011/04/22/netmagyarok_helyett_igaz_hazafiak/

²⁵ http://index.hu/belfold/2011/04/17/ismet_pattanasi_feszult_a_helyzet_gyongyospatan/

²⁶ http://index.hu/belfold/2011/04/25/elengedtek_a_vederosoket/

²⁷ http://index.hu/belfold/2011/04/26/a_vedero_ujraszervezi_a_kikepzest_gyongyospatan/; „A Véderő több tagja hétfőn ismét megjelent Gyöngyöspatán, ahol egy magánterületen továbbra is meg akarják tartani önvédelmi és harcászati ismereteket oktató táborukat. [...] Miután hétfőn a bíróság megszüntette a Véderő nevű szervezet pénteken, garázdaság gyanújával őrizetbe vett nyolc tagja elleni eljárást, közülük már hétfőn többen újra megjelentek Gyöngyöspatán. Erről a helyi romák számoltak be.”

²⁸ http://index.hu/belfold/2011/04/26/verekedes_gyongyospatan/

²⁹ http://index.hu/belfold/2011/04/23/a_gyerekeket_varjak_gyongyospatan/: Péntek délután óta nem volt dolguk a rendőröknek Gyöngyöspatán, de a készültség még mindig nagy. [...] A helyszínen a magukat Véderőnek nevező szervezet tagjai valamennyien elhagyták azt a magánterületet, ahol előzőleg április 22. és 24. közötti időre katonai alapismereteket oktató tábor hirdetett meg a szervezet. [...] A helyi roma közösség, a Hegyalja utca, vagyis a cigánysor, a közterületek takarításával és csinosításával töltötte az időt szombaton délelőtt.”

³⁰ http://index.hu/belfold/2011/04/22/pinter_szerint_rend_van_gyongyospatan/

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

Gyöngyöspatán), hanem közvetlenül az, hogy a Véderő tagjai a szabálysértési eljárások megszüntetését követően visszatértek a faluba.]

A Helsinki Bizottságnak e szabálysértési ügy iratai sem állnak rendelkezésre, és az is nyilvánvaló, hogy az Eseti Bizottságnak nincs és a büntetőjogi felelősségre vonás bírói monopóliuma, továbbá a hatalommegosztás elvéből is következő bírói függetlenség követelménye miatt nem is lehet mandátuma az egyedi bírósági ügyek vizsgálatára és értékelésére. A rendőrség tevékenységének értékelése szempontjából azonban annyi elmondható, hogy **bár az egyenruhás megjelenés és a katonai jellegű tábor tartása önmagában nyilván nem jogellenes** (expressis verbis ekkor még nem tiltotta semmilyen norma az ilyen jellegű magatartásokat), **az előzmények** (az etnikai feszültségek, az április 17-én lezajlott konfliktus, stb.) **figyelembevételével nem tekinthető megalapozatlannak a rendőrség azon jogi álláspontja, hogy a Véderő tagjai olyan kihívóan közösségellenes magatartást tanúsítottak, amely alkalmas volt arra, hogy másokban – így elsősorban a helyi roma lakosokban – megbotránkozást vagy riadalmat keltsen. A magatartás szankcionálásának elmaradása – utóbb már nyilvánvalóan – hozzájárult a helyzet végletes elfajulásához.**

A fenti események összefoglalva a következőképpen értékelhetők. **A rendőrség 2011. március 6-án elmulasztotta felosztatni a Jobbik demonstrációját, amelynek Gytv.-be ütközése a Magyar Gárda felosztatásáról hozott döntésben kifejtett elvek alapján aggálytalanul megállapítható volt. Ezt követően közel két héten keresztül nem indította meg a „járőrözökkel” szemben a szabálysértési eljárásokat azon megfélemlítő jellegű, egyenruhás fellépés miatt, amelyet pedig a Belügyminisztérium utóbb – április 15-i közleményében – egyértelműen a garázdaság szabálysértésének körébe tartozónak minősített. A rendőrségi fellépés határozatlanságát látva a Szebb Jövőért Polgárőr Egyesület egy nagyobb településen, Hajdúhadházon is megkezdte a korábban Gyöngyöspatán gyakorlatilag „elnézett” tevékenységet. A rendőrség csak ekkor – több mint egy hónap késéssel – kezdte meg a tevékenység szankcionálására, visszaszorítására alkalmasnak tűnő jogszabályok (mindenekelőtt a garázdaság szabálysértését rögzítő törvényi rendelkezés) érvényesítését, azonban nagy valószínűséggel nem választotta meg kellő körültekintéssel azokat a történeti tényállásokat, amelyek esetében végül a fellépés mellett döntött. Ráadásul amikor kiderült, hogy – a bírósági jogértelmezés miatt is – *sui generis* szabálysértés(ek) bevezetésére van szükség [erről lásd az alábbi, 2)-es pontot], addigra késő volt. Nem maradt ugyanis idő arra, hogy az (április 22-én hatályba lépő) új rendelkezések segítségével lehessen konszolidálni a helyzetet, a pattanásig feszült – és már április 17-én konfliktust eredményező – szituációban a Véderő kiképzőtáborával kapcsolatos fokozott rendőri jelenlét és határozott fellépés ellenére bekövetkezett az erőszak, amelynek veszélyére korábban többen felhívták a figyelmet.**

2) A tágabb értelemben vett kormányzati tevékenység értékelése

Noha a rendőrség tevékenysége nyilvánvalóan a kormányzati tevékenység részeként értékelendő, szükségesnek mutatkozik a tágabb értelemben vett kormányzati/jogalkotási reakciók elemzése is a gyöngyöspatai helyzet elmérgesedése okainak vizsgálata során.

A kormányzat részéről azon felvetésekre (lásd pl. a jogvédő szervezetek fenti I. részben hivatkozott 2011. március 14-i levelét), amelyek a gyöngyöspatai helyzettel kapcsolatban a romák védelmére határozott rendőrségi fellépést sürgettek, sokáig nem érkezett érdemi válasz. A kormány képviselői meglehetősen hosszú ideig annak ismétlésére szorítkoztak, hogy a rendőrség kézben tartja a helyzetet, és védelmet nyújt mindenkinek, aki arra rászorul.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.
1242 Budapest, Pf. 317.
Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327
helsinki@helsinki.hu
www.helsinki.hu

Példa erre az, amit Konrád Károly belügyminisztériumi államtitkár 2011. március 16-án Szabó Tímea LMP-s országgyűlési képviselőnek mondott. Szabó Tímea az LMP képviselőinek helyszíni tapasztalatai alapján a következők kérdést intézte az államtitkárhoz: „a rendőrség a korábbihoz képest nagyobb számban van jelen a településen, mégis »védőrség«, »csendőrség« és hasonló feliratú egyenruhát viselő férfiak egy csoportja vette át a rendfenntartó szerepet. Helyi roma gyerekek nem mernek iskolába járni, a nőket két-három egyenruhás követi minden vásárlásnál a boltokban, ezt a helyi egyenruhások is megerősítették; fokossal, ostorral és harci kutyákkal vonulnak az utcán. [...] Államtitkár úr, a jelenléten kívül kívánják-e utasítani a rendőrséget arra, hogy a fent említett szabálysértések, illetve bűncselekmények megvalósulásának alapos gyanúja esetén határozottan lépjenek fel?»³¹ Válaszában az államtitkár arra hivatkozott, hogy a rendőrség kellő létszámban van jelen.³² Amikor pedig a képviselő viszonyválaszában hangsúlyozta, hogy „nem a létszámmal van baj [...], hanem azzal, hogy a rendőrség nem lép fel határozottan”, és elfogadhatatlan, „hogy bármilyen településen félelemben élhessenek emberek úgy, hogy a rendőrség egyébként jelen van”,³³ akkor az államtitkár azt állította, hogy a rendőrség azért nem lép fel, mert nem történnek bűncselekmények: „a rendőrség akkor léphet fel, ha bűncselekmény alapos gyanúját észleli. Ha nincs bűncselekmény, akkor nem lehet elvárni a rendőrségtől, hogy fellépjen. [...] Azt tudom mondani, hogy a rendőrség fenntartja a rendet Gyöngyöspatán és a környező településeken, és amikor bűncselekmény gyanúját észleli, azonnal intézkedik, a szükséges intézkedéseket megteszi.”³⁴

Ez a válasz nem tér ki arra, hogy a rendőrségnek nem csak bűncselekmény, hanem szabálysértés gyanúja esetén is intézkedési kötelezettsége van, noha az államtitkárnak ugyanezen az ülésnapon, a napirend előtt elmondott felszólalásából egyébként kitűnt: tisztában van vele, hogy a „polgárőrök” jelenléte a helyi kisebbségi lakosság számára megfélemlítő: „Nekünk, a magyar rendőrségnek nincs szüksége semmiféle segítségre e tekintetben, **semmiféle olyan polgárőr-egyesületre, akik ott megjelennek és esetleg félelmet keltenek a gyöngyöspataiak egy részében**”.³⁵

A fenti kommunikációval összhangban 2011. március 22-én a miniszterelnök annak a véleményének adott hangot, hogy a rendőrség megvédte Gyöngyöspatát. Sajtóhírek szerint „hangsúlyozta: ha bárki túllépi a magyar jogrendszer által számára nyitva hagyott lehetőségeket, akkor a rendőrség teljes tekintélyével és súlyával fog eljárni.”³⁶ Amiből az következik, hogy a kormányzati álláspont szerint Gyöngyöspatán március első két hetében nem történtek tömeges jogsértések, azaz a polgárőrök nem lépték túl a számukra a magyar jog által nyitva hagyott kereteket. Ez azonban ellentmondásban áll a Belügyminisztérium fent hivatkozott – 2011. április 15-i – álláspontjával, amely ugyan a hajdúhadházi eseményekkel kapcsolatban, de egyértelműen leszögezte, hogy a fekete egyenruhában történő, provokatív fellépés, amely félelmet kelt a helyi cigányságban, elfogadhatatlan egy jogállamban, és megvalósítja a garázdaság szabálysértését. Ennek figyelembe vételével ugyanakkor nem lehetett szabályszerű, hogy garázdaság szabálysértése miatt – amely szintén intézkedési kötelezettséget eredményez a rendőrség oldalán – egyetlen eljárás sem indult a gyöngyöspatai járőrözés kapcsán.

Az események kronológiája alapján úgy tűnik, hogy a kormányzat csak akkor mérte fel, milyen következményekkel járhat a „járőrözés” áttérjedése más településekre, és döntött a határozottabb fellépés mellett, amikor a gyöngyöspatai foratókönyv megismétlődni látszott a lényegesen nagyobb lélekszámú Hajdúhadházon. Ugyanakkor még a Debreceni Városi Bíróságnak a Szebb Jövőért Polgárőr Egyesület tagjai elleni szabálysértési eljárást megszüntető április 15-i döntésétől is eltelt egy hét

³¹ http://www.mkogy.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat?p_ckl=39&p_uls=74&p_felsz=94&p_szoveg=&p_felszig=94

³² http://www.mkogy.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat?p_ckl=39&p_uls=74&p_felsz=96&p_szoveg=&p_felszig=96

³³ http://www.mkogy.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat?p_ckl=39&p_uls=74&p_felsz=98&p_szoveg=&p_felszig=98

³⁴ http://www.mkogy.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat?p_ckl=39&p_uls=74&p_felsz=100&p_szoveg=&p_felszig=100

³⁵ http://www.mkogy.hu/internet/plsql/ogy_naplo.naplo_fadat_aktus?p_ckl=39&p_uls=74&p_felsz=2&p_felszig=8&p_aktus=3
– kiemelés tőlünk

³⁶ http://index.hu/belfold/2011/03/22/orban_a_rendorseg_megvedte_gyongyospatat/

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.
1242 Budapest, Pf. 317.
Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327
helsinki@helsinki.hu
www.helsinki.hu

(amely héten már tudni lehetett, hogy a Véderő visszatér Gyöngyöspatára), amíg a kormány módosította a szabálysértési rendeletet, és az egyes szabálysértésekről szóló 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet módosításáról szóló 67/2011. (IV. 22.) Korm. rendelettel két új szabálysértést iktatott be (együttműködési kötelezettség megszegése polgárőr tevékenység ellátása során és közbiztonsági tevékenység jogosulatlan végzése), amelyek a következő napon, 2011. április 23-án léptek hatályba. Ezeket a szabálysértéseket azután a 2011. évi L. törvény áttemelte a szabálysértési törvénybe annak érdekében, hogy a tilalmazott magatartások elzárással is büntethetők legyenek.

Ugyancsak sor került a Büntető Törvénykönyv módosítására. A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 2011. évi XL. törvény beillesztette a Büntető Törvénykönyvbe a közbiztonsági tevékenység jogellenes szervezésének vétségét, és módosította a 174/B. §-t büntetendővé nyilvánítva azt, aki mással szemben valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporthoz vagy a lakosság egyes csoportjaihoz tartozása vagy vélt tartozása miatt olyan, kihívóan közösségellenes magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy riadalmat keltsen. Ez utóbbi módosítás indokolása a következőt tartalmazza: „Az állam kizárólagos joga és lehetősége a rend helyreállítása. A jogállam nem engedheti meg magának, hogy a közbiztonság fenntartására vonatkozó állami monopóliumot civil szerveződések erre vonatkozó törvényi felhatalmazás hiányában mindenféle állami kontroll nélkül, a hivatalosság látszatát keltve szervezzék. **Elszaporodtak azok a magatartások, amelyek ugyan nem érik el a közösség tagja elleni erőszak tényállásában jelenleg szankcionált erőszak mértékét, azonban az egyes nemzeti, etnikai, faji, vallási csoportok tagjaiban jogos félelmet, riadalmat keltenek, ezzel etnikai feszültséget szítva.** E jelenségekkel szembeni határozott fellépés érdekében szükséges a Büntető Törvénykönyv módosítása.”

A 2011. május 2-án elfogadott törvény indokolása tehát pontosan azon a jelenségek ellen irányul, amelyekre a Magyar Helsinki Bizottság más jogvédő szervezetekkel együtt már másfél hónappal korábban, 2011. március 14-én felhívta a figyelmet. Lehet vita tárgya, hogy 2011 márciusában fel lehetett volna-e lépni az akkor hatályos jogszabályok alapján a „járőrözökkel” szemben, vagy szükség volt-e azoknak a nagyon specifikus, mondhatni, kazuisztikus szabályoknak a megalkotására, amelyekkel a kormány, illetve a törvényhozás végül kiegészítette a szabálysértési és büntető jogszabályokat. A rendelkezésünkre álló információk alapján úgy gondoljuk, márciusban a fent elemzett két hét során lényegesen súlyosabb jogsértések történtek Gyöngyöspatán, mint amelyek miatt később a hajdúhadházi és gyöngyöspatai esetekben őrizetbe vette a rendőrség a „polgárőröket”, illetve a Véderő tagjait, így a későbbi bírósági fiasco sem igazolja minden kétséget kizáróan azt, hogy újabb szabálysértési-, illetve büntetőtényállások megalkotása volt szükséges a feszültséget keltő cselekményekkel szembeni fellépéshez. De elismerjük, hogy amennyiben a bírói gyakorlat nem a jogalkotó által kívánatosnak tartott irányba alakul, úgy a jogalkotó csak a jogszabályi keretek módosításával gyakorolhat befolyást az ítélkezésre.

Annyi mindenesetre biztos, hogy **amennyiben a kormányzat már a civil társadalom első figyelmeztetéseit komolyan veszi, és márciusban, Gyöngyöspatán „tesztelni” kezdi a rendelkezésre álló tényállásokat** (különös tekintettel az elzárással és kitiltással is büntethető garázdaság szabálysértésére), **úgy nem kellett volna április végéig várni a szabálysértési rendelkezések módosításával, ami nagy valószínűséggel elkerülhetővé tette volna a Véderő visszatérését Gyöngyöspatára, és mindazt, ami ebből következett.**

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.
1242 Budapest, Pf. 317.
Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327
helsinki@helsinki.hu
www.helsinki.hu

III. Az Eseti Bizottság feladataihoz kapcsolódó észrevételeink

Az alábbiakban az Eseti Bizottság feladatainak az OGY határozat szerinti számozását követve ismertetjük az észrevételeinket az egyes feladatkörökkel kapcsolatban.

c) pont *(Annak megállapítása, hogy ki és miért állította valótlanul azt a Vöröskereszt által hosszú ideje szervezett akcióról, hogy a gyöngyöspatai romák helyszínről történő evakuálása zajlik, mi volt ezen pánikkeltés oka és célja)*

A Magyar Helsinki Bizottság a sajtóban megjelent információkon túlmenően semmilyen értesüléssel nem rendelkezik a romák húsvéti utazásáról, ugyanakkor a c) pont kapcsán fontosnak tartjuk, hogy az eseti Bizottság tisztázza a következőket.

Mindenekelőtt le kell szögezni: mesterséges terminológiai problémának tartjuk annak elemzését, hogy a romák elutazása „evakuáció” volt-e. **Az igazi kérdés, hogy a romák utazási szándékát motiválhatta-e a Véderő tagjaitól való félelem és annak a biztonságérzetnek a hiánya, amelynek a garantálása az állami szervek alkotmányos kötelezettsége. Az Eseti Bizottságnak minden további elemzést megelőzően erre kell megtalálnia a választ.**

Sajtóhírek szerint a márciusban is Gyöngyöspatán „járőröző” Véderő már április elején meghirdette katonai táborát (az Index egyik cikke szerint pl. a „Véderő félkatonai szervezet április elején hirdette meg táborát, melyre bárki jelentkezhetett”³⁷). Tekintettel a márciusi előzményekre és a helyi roma közösség azokkal kapcsolatos félelmeire (amelyek létét a kormányzat helyszínre érkező képviselői is érzékelték³⁸) nyilvánvaló, hogy a roma lakosságban riadalmat keltettek a Véderő április 22-24-re meghirdetett *katonai jellegű* kiképzőtáborával kapcsolatos hírek. Mivel pedig a táborról már április elején, tehát három héttel a romák utazása előtt tudni lehetett, az, hogy a Vöröskereszt esetleg már hosszabb ideje szervezte az akciót, egyáltalán nem mond ellen annak, hogy a roma családok elutazásának oka a táborral és a Véderő ismételt megjelenésével kapcsolatos riadalom volt. (Erre enged következtetni az a tény is, hogy a falut csak a nők és a gyerekek hagyták el, tehát nem az egész család, ami pedig egy „családi kirándulás” esetén felettébb különös.)

Az Index tudósítása szerint egyébként a Vöröskereszt egyik illetékese³⁹ nyilatkozta azt a dpa német hírügynökségnek, hogy ez az első eset a második világháború óta, hogy paramilitáris szervezettől fenyegetett civileket kell evakuálnia a szervezetnek Magyarországon. A Vöröskereszt főigazgatója pedig úgy nyilatkozott, hogy a gyöngyöspatai civilek kedden – azaz 19-én, három nappal az utazást megelőzően – kérték az elszállításukat.⁴⁰ **A főigazgató a tudósítás szerint emlékeztetett: amikor a Szebb Jövőért Polgárőr Egyesület tagjai először jelentek Gyöngyöspatán, a roma nők és gyerekek rokonaikhoz utaztak pár napra. Mivel azonban az utazás a családi pótlék szinte teljes összegét felemésztette, ezt másodszor már nem engedhették meg maguknak a családok, ezért kérték a Vöröskereszt segítségét április végén.**⁴¹ **A főigazgató tehát** – amikor nyilatkozatában a korábbi „járőrözés” előli menekülésre utal és azt mondja, hogy a családoknak erre még egyszer már nincsen pénzük – **egyértelműen a romáknak a „járőrözőktől” való félelméhez köti a Vöröskereszthez címzett kérésüket.** Ha figyelembe vesszük még azt is,

³⁷ http://index.hu/belfold/2011/04/22/netmagyarok_helyett_igaz_hazafiak/

³⁸ Lásd az ombudsmani jelentés 13. oldalát: „a rendőrség számára nem csak a romák jelezték félelmeiket, hanem a társadalmi integrációért felelős államtitkár helyszínén tartózkodó titkárságvezetője, valamint a belügyminiszteri kabinet egyik munkatársa is. Mindketten intézkedéseket kértek a lakosság biztonsága érdekében.

³⁹ http://index.hu/belfold/2011/04/22/menekulnek_a_ciganyok_gyongyospatarol/

⁴⁰ http://index.hu/belfold/2011/04/22/szijasarto_nincs_szo_hirtelen_szuksegbol_fakado_kitelepitesrol/

⁴¹ <http://www.origo.hu/itthon/20110422-haromszaz-roma-koltozott-el-gyongyospatarol.html>

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.
1242 Budapest, Pf. 317.
Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327
helsinki@helsinki.hu
www.helsinki.hu

hogy a 19-ét megelőző vasárnapon – április 17-én – alakult ki rendőri kiszállást is szükségessé tevő konfliktus a tábor előkészítő véderősök és a helyi romák között, akkor nehéz nem arra a következtetésre jutni, hogy a Véderő tábora és a romák elszállítás iránti kérése között szoros összefüggés volt (különösen ha figyelembe vesszük, hogy márciusban a rendőrség nem lépett fel a „járőrözökkel” szemben).

A megismerhető körülmények alapján ezért nagy bizonyossággal állítható, hogy a romák (ismételten hangsúlyozandó: csak a gyerekek és a nők!) a Véderőtől való félelmük miatt kérték fel a Vöröskeresztet arra, hogy a faluból vigye el őket.

Ebben a kontextusban az Eseti Bizottság nem hagyhatja figyelmen kívül azt sem, hogy bár mind a kormánypártok, mind a kormányzat részéről képviselőinek részéről elhangzott a romák elutazásának napján, hogy „a histériakeltésnek [...] nincs alapja”⁴², illetve, hogy „a faluban »nincs helyzet«, és csak a szervezők »csinálnak úgy, mintha lenne«, [...] Gyöngyöspatán már több rendőr tartózkodik, mint ahány lakosa van a falunak, ezért a kitelepítésre egyáltalán nem volt szükség,”⁴³ **három nappal később** – intenzív rendőri jelenlét mellett is – **több sérüléssel járó verekedés robbant ki a romák és a véderősök között**, ami erősen cáfolja azokat a nyilatkozatokat, amelyek szerint alaptalan volt a feszültség fokozódásától és erőszakba torkollásától tartani.

Amennyiben az Eseti Bizottság a feladatát alaposan és elfogultság nélkül kívánja elvégezni, a fentiek figyelembe vétele mindenképpen szükséges.

h) pont *(Annak megállapítása, kinek az érdeke, hogy a nemzetközi sajtó Magyarországról, a valóságban nem létező polgárháborús helyzetet mutasson be, valamint kik és miért nyújtanak téves, Magyarországot indokolatlanul rossz fényben bemutató információkat, ezzel lejáratva hazánkat a nemzetközi közvélemény előtt)*

Általánosságban hangsúlyozni kívánjuk, hogy a **jogvédő szervezetek eszköztárának fontos és legitim eleme a nemzetközi közvélemény** (az érintett területen hatáskörrel rendelkező nemzetközi szervezetek és a nemzetközi sajtó) **figyelmének felhívása az állami szervek tevőleges jogsértéseire és mulasztásaira.**⁴⁴ Erre tekintettel **veszélyes megközelítésnek tartjuk a problémák külföldre irányuló jelzését „hazánk lejáratásaként” kezelni. Egyrészt az ilyen jelzések nem az országra, hanem a közhatalmat éppen aktuálisan gyakorló kormányzatra vonatkoznak, másrészt** – a Magyar Helsinki Bizottság gyakorlatában mindenképpen – **a jelzések célja éppen az országban élők helyzetének, az ország emberi jogi teljesítményének jobbítása.**

Megjegyezzük, hogy **nemcsak a jogvédő szervezetek, hanem a politikai pártok is élnek** – helyesen – **ezzel az eszközzel. Így tett a például a Fidesz is az Európai Néppárt európai parlamenti frakciója által a 2006. őszi eseményekről szervezett meghallgatás kapcsán.**⁴⁵ Nyilvánvalóan a Fidesz sem az ország lejáratásának, hanem egy súlyos jogsértés orvoslásának – teljes

⁴² Lukács Tamás, az emberi jogi, kisebbségi, civil és vallásügyi bizottság KDNP-s elnökének közleménye, idézi: http://index.hu/belfold/2011/04/23/a_gyerekeket_varjak_gyongyospatan/

⁴³ Balog Zoltán, esélyegyenlőségért és társadalmi felzárkóztatásért felelős államtitkár nyilatkozata. Idézi: http://index.hu/belfold/2011/04/22/balog_nincs_helyzet_a_faluban/

⁴⁴ A Magyar Helsinki Bizottság ezzel az elmúlt évtizedben pl. az alábbi nemzetközi szervezetek számára írt átfogó jelentéseket az aggályosnak tartott magyarországi fejleményekről: Európa Tanács Kínzás Elleni Bizottsága: 2003., 2005. és 2009.; Európa Tanács Rasszizmus és Intolerancia Elleni Bizottsága: 2003., 2008.; ENSZ Emberi Jogi Bizottság: 2002., 2010.; ENSZ Kínzás Elleni Bizottsága: 2006.; ENSZ Időszakos Egyetemes Felülvizsgálata (Emberi Jogi Tanács): 2010–2011. A jelentések elérhetők az alábbi oldalról: http://helsinki.hu/Egyeb/Jelentesek_nemzetkozi_szervezetekhez/htmls/

⁴⁵ <http://www.fidesz.hu/index.php?Cikk=68693>

Magyar Helsinki Bizottság

mértékben legitim – céljával vett részt az eseményen és segítette a meghallgatást információkkal, szemtanúk azonosításával.

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

Azt is el kell fogadni a demokratikus pluralizmus részeként, hogy nem mindenki ítéli meg azonosan azt, hogy mi minősül olyan égető emberi jogi problémának, amely miatt indokolt a külföldi/nemzetközi szervezetek és sajtóorgánukok tájékoztatása. Ezzel kapcsolatban bármiféle – politikai, jogi, vagy egyéb – számonkérés lehetőségét felvetni veszélyes és abszurd gyakorlat.

Ennek megfelelően a feladatlista h) pontjában [és ezzel összefüggésben a c) valamint a d) pontjában] foglaltak vizsgálatát veszélyes precedensnek tartjuk, azzal összefüggésben nagyfokú óvatosságra intjük a Tisztelt Eseti Bizottságot.

i) pont (*Javaslatétel a „működő jogellenes csoportok” törvényes felszámolásának elősegítésére*)

A fentiek alapján a Magyar Helsinki Bizottság a következő javaslatokat terjeszti elő szíves megfontolás céljából az i) pont kapcsán:

- 1. A létező jogszabályokat az arra hatáskörrel rendelkező szerveknek alkalmazniuk kell** akkor is, ha olyan rendelkezésekről van szó, amelyeknek az esetjoga még nem kifarrott. Az etnikai konfliktusok szításában érdekelt csoportok ki fogják használni a jogalkalmazó szervek késlekedését, bizonytalankodásait. Stratégiájuk egyik fontos része annak a tesztelése, hogy meddig mehetnek el, meddig tágíthatják a jogrendszer adta kereteket. Éppen ezért – a működésük alapját jelentő társadalmi konfliktus-helyzetek helyzet szociálpolitikai, munkaügyi, oktatáspolitikai és egyéb szempontú kezelése mellett – elengedhetetlenül fontos a hatályos jogszabályok által előírt szankciók határozott érvényesítése. Amennyiben a helyzet megengedi, **egyes konkrét jogi kérdésekkel kapcsolatban sürgősséggel ad hoc szakértői csoportokat kell összehívni.** A márciusi gyöngyöspatai „járőrözéssel” összefüggésben pl. egy büntetőjogászokból, alkotmányjogászokból, szabálysértési és rendészeti szakértőkből, a kisebbségi ombudsman munkatársaiból, jogvédő szervezetek képviselőiből stb. álló csoport már az eseménysor kezdetén áttekinthette volna, biztosít-e fellépési lehetőséget a magyar jog a „polgárőrök” tevékenységével szemben. Ebben az esetben nem kellett volna április közepéig várni a garázdaság szabálysértésének „tesztelésével”. Ilyen jellegű, többoldalú konzultációra került már sor a rendőrség kezdeményezésére gyülekezési jogi problémák kapcsán, ez a megoldás tehát nem volna előzmények nélkül való.
- 2. A állami szervek vegyék komolyan a jogvédő szervezetek, kisebbségi szervezetek, és egyéb, civil kezdeményezések jelzéseit a kisebbségi csoportokkal szemben szisztematikus megfélemlítés szándékával fellépő, militáns jellegű csoportok tevékenységét illetően.** Az ilyen „korai figyelmeztetések” megfelelő kezelése megelőzheti a helyzet eskalációját.
- 3. Az ügyészségnek** törvényességi felügyeleti jogkörében eljárva a T. Eseti Bizottság által vizsgált események kialakulásában szerepet játszott minden bejegyzett társadalmi szervezet tekintetében meg kell vizsgálnia a feloszlásra irányuló eljárás megindításának szükségességét – éppúgy, ahogy azt a Magyar Gárda feloszlása esetén is tette. Álláspontunk szerint a Gárda-ítéletekben kidolgozott sztemderdek alapján a „járőröző” egyesületek feloszlataandóak.
- 4. Meg kell vizsgálni, hogy a hatályos jogi szabályozás megfelelő védelmet jelent-e a gyöngyöspataihoz hasonló akciókkal szemben, és amennyiben nem, úgy kezdeményezni kell a megfelelő jogszabály-módosításokat.** Az előkészítés során indokoltnak tartjuk kiterjedt és többoldalú szakmai konzultációk lefolytatását – többek között – a rendőrség, ügyészség, bíróság, országgyűlési biztosok, Független Rendészeti Panasztestület,

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

jogvédő szervezetek és a tudomány képviselőinek a részvételével egyes, a gyöngyöspatai és hajdúhadházi események során felmerült kérdések megvitatására: pl. a garázdaság szabálysértésének lehetséges elkövetési magatartásai; a Btk. 174/B. § (1) bekezdésének bántalmazáson kívüli esetei; a nem bejegyzett és ezért fel nem oszlatható, megfélemlítő, kirekesztő tevékenységet folytató csoportok, mozgalmak elleni jogi fellépés lehetőségei, illetve annak szükségessége stb.

5. **Elengedhetetlen szakmai protokollt kidolgozni az etnikai konfliktusok rendőrség általi kezelésére**, amely folyamatba indokolt lenne bevonnai a témával foglalkozó civil szervezeteket is. A közeljövőben – 2-3 éven belül – nem várható az etnikai feszültségek csökkenése hazánkban, ezért érdemes felkészülnie minden állami szervnek arra, hogy az esetlegesen előálló újabb konfliktusokat hatékonyabban kezelje.
6. Egy demokratikus jogállamban elfogadhatatlan a kormányzatot kritizálók felelősségre vonását emlegetni – függetlenül attól, hogy a kritikát országhatárokon belül, vagy kívül fogalmazzák meg. A szakmai kritikát megfogalmazóknak lehet, sőt kell is szakmai választ adni, de nincs helye a kormányzati tevékenységet bírálók megbélyegzésének. Ez bizonyosan nem vezet semmilyen probléma jogállami megoldásához.

Budapest, 2011. augusztus 30.

Tisztelettel:

dr. Kádár András Kristóf
Társelnök